

בס"ד. ש"פ האזינו, שבת תשובה, ה'תשח"י

(הנחה בלתי מוגה)

דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב¹, ובגמרא² פריך מזה על מ"ש³ בכל קראנו אליו, והכתיב דרשו הוי' בהמצאו (משמע שאין מצוי בכל עת), ומשני, הא ביחיד (בהמצאו) הא בציבור (בכל קראנו), ביחיד אימת (מצוי לו), אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים. ומזה משמע⁴, שמעלת עשי"ת היא שבימים אלו הנה היחיד הוא כמו הצבור. ולכן הנה גם מה שמצינו שגזירת צבור יכולה להתבטל גם לאחר שנגזר הדין ולאחרי שנחתם הדין⁵, משא"כ גזירת יחיד⁶, הרי חילוק זה הוא רק בכל השנה, משא"כ בעשי"ת, שאז גם היחיד הוא כמו הצבור, הנה גם גזירת יחיד יכולה להתבטל אפילו לאחר שנגזר הדין ולאחרי שנחתם הדין. ודלא כיש מפרשים⁷ שזהו לפי שבעשי"ת לא היתה עדיין החתימה (שהרי החתימה היא ביוה"כ, כמ"ש בראש השנה יכתבון וביום צום כפור יחתמון), ולכן יכולה אז להתבטל גם גזירת יחיד, שהרי ענין זה אינו מצד מעלת עשי"ת, כיון שגם בכל השנה יכולה להתבטל גם גזירת יחיד קודם שנחתם הדין, ועכצ"ל, שמעלת עשי"ת היא שגם גזירה שנחתם דינה יכולה להתבטל גם ביחיד, וכדמשמע מדברי הרמב"ם⁸ ובמפרשים שם⁹. ומזה מובן, שענין זה שבעשי"ת יכולה להתבטל גם גזירת יחיד גם אחרי שנחתם הדין, אין זה בגזירה שנגזרה בשנה זו דוקא, כי, בגזירה שנגזרה בשנה זו אפשר לומר שהטעם שיכולה להתבטל הוא לפי שעדיין לא היתה החתימה, אלא גם בגזירה שנגזרה בשנים שעברו, הנה בעשי"ת יכולה להתבטל גם גזירת יחיד גם אחרי שנחתם הדין, לפי שבעשי"ת היחיד הוא כמו הצבור. וצריך להבין, הרי בציבור יש מעלה על היחיד, ולמה בעשי"ת הנה גם היחיד הוא כמו הצבור.

(1) ישע"י נה, ו.
 (2) ר"ה יח, א. יבמות מט, ב. קה, א ליבמות שם.
 (3) ואתחנן ד, ז.
 (4) בהבא לקמן — ראה אוה"ת דרושים נוראים.
 (5) ר"ה ויבמות שם. וראה חדא"ג מהרש"א
 (6) חדא"ג מהרש"א שם.
 (7) פיוט "ונתנה תוקף" בתפלת מוסף דימים
 (8) הל' תשובה פ"ב ה"ו.
 (9) פרשת דרכים דרוש יג.

ב) **ויובן** זה בהקדים תחלה¹⁰ מה שארז"ל¹¹ ע"פ¹² ישא הוי' פניו אליך, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה וכי משוא פנים יש בדבר, אמר להם הקב"ה ואיך לא אשא פנים לישראל, שכתבתי בתורתך ואכלת ושבעת וגו'¹³, והם מדקדקין על עצמן עד כזית ועד כביצה. והענין הוא¹⁴, דהנה, חיוב הברכה הוא כאשר ישנו שיעור שביעה בשלימות, והיינו, שבכדי שיהי' וברכת שהו"ע המשכת הברכה מלמעלה, צריך להיות אתעדל"ת לפי אופן ההמשכה, וזהו ואכלת ושבעת, שהו"ע עבודת הביורורים, שהרי בכל דרכיך דעהו¹⁵, באכילתו ובשתייתו ובכל צרכיו¹⁶, והיינו שע"י האכילה מברר האדם את הניצוץ אלקי שבהמאכל, כידוע בענין מ"ש¹⁷ לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם, וכאשר עושה את כל עבודתו המוטלת עליו ומברר את כל הניצוצות השייכים אליו, אזי ושבעת, דכיון שכבר בירר את כל הניצוצות אזי הוא שבע גם בגשמיות. דהנה, מה שהאדם רעב בגשמיות בגופו, הרי זה לפי שהנשמה צריכה לברר עוד ניצוצות, וענין זה פועל רעבון הגוף¹⁸, אמנם כאשר הוא שבע בגופו, הרי זה הוראה שמצד הנשמה אינו צריך לברר עוד ניצוצות. וזהו ואכלת ושבעת, שכאשר עבד כל עבודתו באופן שנעשה אצלו שיעור שביעה בשלימות השיעור (דעם היות שאין זה שיעור שוה לכל אחד, מ"מ, אצלו הרי זה שיעור שלם, שעבד את כל עבודתו המוטלת עליו), אזי נעשית עבודתו העלאת מ"ן ואתערותא דלתתא לעורר המשכת מ"ד ואתערותא דלעילא, שזהו"ע וברכת, שנעשית ההמשכה מלמעלה למטה. אמנם כל זה הוא כמו שהוא מצד סדר ההשתלשלות. אבל מצד בחי' ישא הוי' פניו אליך, שהוא מגבי' את עצמו למעלה מהשתלשלות, אזי נעשית ההמשכה גם ע"י כזית וכביצה. והיינו לפי שהנשמה היא חלק אלקה ממעל ממש¹⁹, ולכן, כשם שאלקה ממעל הוא למעלה ממדידות והגבלות, כך גם בנפש השנית שהיא חלק אלקה, הנה החלק הוא כמו העצם, שהוא למעלה ממדידות והגבלות, ולכן, כאשר מגבי' את עצמו למעלה מהשתלשלות, אזי גם

10) ראה גם ד"ה מי א"ל כמוך (סה"מ) ראה רמב"ם הל' דעות רפ"ה.
 11) תרכ"ז ע' תמג).
 12) עקב ח, ג. וראה לקוטי תורה להאריז"ל
 13) עה"פ. לקו"ת צו יג, סע"ב.
 14) ראה כתר שם טוב סימן קצד (כה),
 15) לקו"ש ח"א ע' 177. חיי"ט ע' 295.
 16) תניא רפ"ב.
 17) ראה גם ד"ה מי א"ל כמוך (סה"מ)
 18) ברכות כ, ב.
 19) נשא ו, כו.
 עקב ח, י.
 ראה לקו"ת נשא כז, סע"ב ואילך.
 משלי ג, ו.

כאשר לא בירר עדיין את כל הניצוצות, אלא רק כזית וכביצה, דהיינו מיעוט ניצוצות בלבד, מ"מ, נעשית ההמשכה דויחונך²⁰.

ועד"ז יובן ג"כ בענין עשי"ת, שבימים אלו המאור הוא בקירוב אל הניצוץ²¹, הנה כמו שהוא בגשמיות שכאשר האבוקה היא בקירוב להניצוצות הרי זה פועל בהניצוצות שמרגישים את האבוקה ולכן הם יוצאים ממקומם ונכללים בהאבוקה, עד"ז הוא גם קירוב המאור אל הניצוץ בעשי"ת, שענין זה פועל בכאו"א מישראל שמגבוי את עצמו ויוצא ממקומו כו', ולכן בימים אלו אין מדידות והגבלות כלל, ומשום זה גם היחיד הוא כמו הציבור. והנה באמת גדלה מעלת עשי"ת יותר מבחי' ישא הוי' פניו אליך, כי, בענין ישא הוי' פניו אליך, הנה הגם שנמשכת ההשפעה גם כשלא בירר את כל הניצוצות, מ"מ, צריך להיות כזית וכביצה עכ"פ, שהוא ג"כ איזה שיעור, אלא שאין זה שיעור שלם, משא"כ בעשי"ת, הרי הענין שהיחיד הוא כמו הציבור אין בו מדידות והגבלות כלל. וי"ל הביאור בזה בדרך אפשר, דהנה²², הענין דמדקדקים על עצמם הוא העילוי שמצד דברי סופרים, דחביבים עלי דברי סופרים יותר מדברי תורה²³, ולכן, אף שמצד דברי תורה ישנה ההגבלה דושבעת, הנה מצד דברי סופרים שהם למעלה מדברי תורה, נעשית הגבהה למעלה מהשתלשלות, ולכן מספיק גם כזית וכביצה. אמנם מ"מ הרי גם דברי סופרים הוא בכלל ענין התורה, ובכללות הו"ע עבודת הצדיקים, שעיי"ז מגיעים רק בבחי' אורות וגילויים בלבד, ולכן גם בזה יש איזה הגבלה עכ"פ דכזית וכביצה. משא"כ בענין עשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ שהו"ע עבודת התשובה, הרי נת"ל²⁴ בענין מעלת הבע"ת על הצדיקים שהתשובה מגעת בהעצמות ממש, ששם אין הגבלות כלל, ולכן גם הענין שבעשי"ת היחיד הוא כמו הציבור אין בו הגבלות כלל.

ג) אמנם ידוע שהעבודה צריכה להיות מעין ההמשכה, וכדי שתהי' בעשי"ת המשכת בחי' וישם לך שלום (שהיא למעלה ובאה

(20) נשא שם, כה.

(21) ראה דרך חיים כא, סע"ב. כד, ד ואילך. צא, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' תקכד. סה"מ תרנ"א ע' נג. קונטרס העבודה פ"ה. סה"מ תרפ"ח ע' קצב. תרח"ץ ע' ב. שם ע' כו.

(22) ראה אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תסד.

(23) ראה ירושלמי ברכות פ"א ה"ד. סנהדרין פ"א ה"ד.

(24) ד"ה תקעו דיום ב' דר"ה פ"ז (לעיל ע' 11).

לאחרי בחי' ישא הוי' פניו אליך), צריכה להיות גם העבודה באופן של שלום, שהו"ע התכללות ב' הפכים, ועז"נ שקוב"ה שריא באתר שלים²⁵, היינו שע"י התכללות ב' הפכים נמשך אור נעלה שלמעלה משניהם. והענין בזה, כמשנת"ל²⁶ בענין התכללות הוי' ואלקים, התכללות מ"ה וב"ן, שבכללות הו"ע יחוד משפיע ומקבל, שבכל אחד מהם יש מעלה. וכמ"ש המגיד²⁷ בענין ועינינו מאירות כשמש וכירח²⁸, דלכאורה איזה מעלה ישנה בירח, הרי הירח מקבל אורו מאור השמש, ומבאר המגיד, שאור השמש אין בו שינויים, ולכן הרי זה תענוג תמידי שאינו תענוג, והיינו, שאור השמש יכול להיות בו כל האורות והגילויים, אבל חסר בזה ענין התענוג, וזוהי מעלת הירח שיש בו שינויים, ולכן יש בזה תענוג, וכמשל העני המשתכר, שמצד החידוש שבדבר הרי הוא מתענג. וכמו"כ הוא גם בענין העני ברוחניות, שגדלה מעלתו על העשיר, והו"ע מעלת הבע"ת על הצדיקים, דצדיקים שעבודתם באופן דתמידים כסדרם הרי הם עשירים, אמנם עבודתם מגעת רק בבחי' אורות וגילויים בלבד, ובע"ת שעבודתם להפך את הזדונות לזכיות, הנה מצד החידוש שבזה מגיעים הם להעצמות. ולכן אנו רואים שההמשכה שע"י עבודת בע"ת אין בה הגבלות כלל, דהנה, עבודת הצדיקים יש בה הגבלה, שע"י מצוות עשה נמשכים האורות ששייכים לכלים דוקא, והאורות שלמעלה מהכלים נמשכים ע"י העדר העשי' דוקא, שהו"ע מצוות לא תעשה, שעל ידם נמשכים האורות דבחי' י"ה²⁹, וגם בדברי סופרים ומצוות דרבנן שנמשך האור שלמעלה מהכלים בכלים³⁰, הרי גם ענין זה הוא בכלל עבודת הצדיקים, והוא רק המשכת האור דהשתלשלות, משא"כ בבע"ת שזדונות נעשים להם כזכיות³¹, הרי עי"ז נעשה המשכת העצמות ממש. וזהו גם מה שאמרו רז"ל³² כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה, שזהו מצד מעלת העניות (כמשנת"ל בארוכה³³). ומצד מעלה זו הנה גם משה רבינו שהי' בבחי' עשיר, העמיד עצמו במדריגת עני, כמ"ש³⁴ זה עני קרא והוי' שמע. וזהו גם הענין דמשיח אתא לאתבא

(29) לקו"ת פקודי ג, ב ואילך.

(30) אוה"ת שה"ש שם.

(31) יומא פו, ב.

(32) ר"ה טז, ב.

(33) ד"ה תקעו הנ"ל (לעיל ע' 3 ואילך).

(34) תהלים לד, ז.

(25) ראה זח"ג צ, ב.

(26) ד"ה תקעו הנ"ל פ"ד ואילך (לעיל

ע' 6 ואילך).

(27) אור תורה להה"מ סימן רצו (בהוצאת

תשס"ו ע' שמט).

(28) ב"נשמת כל חי".

צדיקיא בתיובתא³⁵, היינו, שגם אצל צדיקים תהי' מעלת התשובה, מעלת העני.

ד) **והענין** בזה, כמשנת³⁶ לענין העניות אינו במדריגות פחותות וקא, כמו עני בגשמיות ועד"ז עני בדעת, אלא ענין העניות שייך גם במדריגות נעלות, וכמו בעבודת הצדיקים, הרי מאן דמחוי במחוג קמי מלכא כו'³⁷, היינו, שענין זה עצמו שתחלה הי' נחשב אצלו לעבודה, הנה בעמדו קמי מלכא אזי מרגיש שלא זו בלבד שאין זה בכלל עבודה, אלא אדרבה, שזהו היפך העבודה, שהרי כללות עבודתו היא בבחי' יש מי שאוהב³⁸, וכללות עבודתו אינה בערך לגבי נשמתו כמו שהיתה למעלה, וכמ"ש רבינו³⁹ דגם כשיהי' צדיק גמור עובד הוי' ביראה ואהבה רבה בתענוגים לא יגיע למעלת כו', והיינו, שעם היותו צדיק, כמבואר בתניא⁴⁰ בענין מעלת ומדריגת צדיק, ויתירה מזה, שהוא צדיק גמור, ויתירה מזה, שעובד הוי' ביראה ואהבה רבה בתענוגים, מ"מ, הרי זה שלא בערך לגבי נשמתו כמו שהיתה למעלה, דכתיב בה⁴¹ אשר עמדתי לפניו. ולכן הנה גם בצדיקים גמורים שייך ענין התשובה, שענינה הוא כמ"ש⁴² והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, והיינו, שגם כשיש לו אהבה בתענוגים שהוא בדרך מתנה מלמעלה, מ"מ, שייך בזה ענין התשובה ששייב את נשמתו להבחי' כמו שהיתה למעלה. וזהו"ע הרישות והעניות כמו שהוא בצדיקים.

וזהו מ"ש גבי משיח עני ורוכב על החמור⁴³, ואיתא בתרגום עני ענוותן, ומבואר בראשית חכמה⁴⁴ ובחסידות בארוכה⁴⁵ שענוה הוא בכתר, דהנה, על בחי' הכתר נאמר שאוכם הוא קדם עילת העילות⁴⁶, והיינו, שעם היותו אור נעלה ביותר שלמעלה מהשתלשלות, מ"מ, קדם עילת העילות הוא בבחי' אוכם, וזהו שבמשיח כתיב עני, ענוותן,

(35) לקו"ת ר"ה נח, ד. האזינו עה, (41) מלכיס"א יז, א. וראה סה"מ הי"ש"ט ע' 13.
 (36) וראה זהר ח"ג קנג, ב. (42) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ריש פרשתנו.
 (37) ד"ה תקעו הנ"ל פ"ז (לעיל ע' 10) זכרי' ט, ט. וראה אוה"ת דרושים ר"ה חגיגה ה, ב.
 (38) תו"א קיד, ד. ועוד.
 (39) תניא פל"ה. פל"ז.
 (40) פ"י.
 (41) לר"ה ס"ע א'שצה.
 (42) שער הענוה רפ"א.
 (43) אוה"ת וישב רנט, ב.
 (44) תקו"ת ת"ע. וראה סה"מ תרח"ץ ע' קלו.
 (46) פ"י.

דמשיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא, שגם הצדיקים ירגישו שלגבי העצמות הנה כל עבודתם היא כלום, וכנ"ל שבעמדו קדם מלכא הרי הוא מרגיש דמאן דמחוי במחוג כו'. וזהו ג"כ מ"ש במשה והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה⁴⁷, והיינו, דהגם שמשה רבינו ידע והעריך בעצמו את מעלותיו, שהוא זה שקיבל תורה מסיני ומסרה⁴⁸ לכל ישראל, והוא הממוצע המחבר שעליו נאמר⁴⁹ אנכי עומד בין הוי' וביניכם, מ"מ הי' עניו מאד מכל האדם, לפי שחשב שאם היו נותנים כחות אלו למישהו אחר מישראל, הי' פועל יותר ממנו⁵⁰, שזהו ענין הענוה והביטול שמצד הגוף. וכמו"כ מצד הנשמה הי' בענוה וביטול מצד ההתבוננות הנ"ל שכל עבודתו אינה בערך לגבי הנשמה כמו שהיא למעלה.

(ה) **וזהו** ענין ישא הוי' פניו אליך, כדאיתא בלקו"ת⁵¹ שפניו הוא בחי' חכמה, דחכמה נקראת פנים בלשון הקבלה לפי שהחכמה היא אורות בלא כלים. ומ"ש ישא הוי' פניו אליך, הו"ע ההגבהה למעלה מבחי' פנים, היינו, בחי' הכתר שלמעלה מהחכמה, שזהו ענין הענוה שהיא בכתר (כנ"ל).

וזהו גם הענין דעשי"ת, שבהם נמשך בחי' ישא הוי' פניו אליך, דהיינו בחי' הכתר (ולמעלה יותר, כדלהלן). ומגיעים לזה ע"י העבודה דקול שופר, כמשנת"ל³⁶ שהו"ע צעקת הלב, והיינו לפי שאינו יכול לגלות זאת באותיות הדיבור, לא באותיות מסודרים וגם לא באותיות בלתי מסודרים, ויתרה מזה, שגם בקול פשוט אינו יכול לגלות את צעקתו, כי אם בקלא פנימאה דלא אשתמע. ובמדריגות הנפש הרי זה התשובה שמצד בחי' חי' יחידה שלמעלה מנר"ן, ובפרטיות יותר הוא מצד מקיף דיחידה דוקא, שהוא מקיף הרחוק, והיינו, שאין זה מצד מקיף דחי', שהוא מקיף הקרוב, שפועל ונרגש בהכחות פנימיים, אלא מצד המקיף דיחידה דוקא. ועי"ז הוא מגיע לבחי' יחיד, שהוא למעלה מבחי' פניו, בחי' החכמה, ולמעלה גם מבחי' ישא הוי' פניו אליך, שעם היותו באופן של הגבהה למעלה מבחי' החכמה, הרי מ"מ

50) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ב ע' נא.

סה"מ תרצ"ז ע' 298. היש"ת ע' 236.

סה"ש היש"ת ע' 68. ועוד.

51) נשא כו, ד.

47) בהעלותך יב, ג.

48) אבות רפ"א.

49) ואתחנן ה, ה. וראה ד"ה באתי לגני

תשי"ב פ"ה (תו"מ סה"מ שבת ע' רפג).

יש לזה שייכות להחכמה, ובנפש הוא בחי' מקיף דחי', מקיף הקרוב, אמנם ע"י העבודה דיחידה מגיעים להעצמות ממש, והוא בחי' וישם לך שלום¹², שזהו מצד העצמות ממש, והיינו, שמצד המשכה זו נעשה אתר שלים, ע"י התכללות ב' הפכים, וקוב"ה שריא באתר שלים.

(ו) **וזהו** שבעש"ת היחיד הוא כמו הציבור, והיינו שהעבודה היא מעין ההמשכה. דהנה, רבינו הזקן פירש⁵² מאמר הגמרא כאן ליחיד, ליחיד דייקא, לא לאחד, כי אם ליחיד, דאחד הוא בחי' מקיף דחי', ויחיד הוא מקיף דיחידה, וזהו כאן ליחיד, שהעבודה דעש"ת היא בבחי' יחידה דוקא, וכנ"ל בענין צעקת הלב דשופר. ומצד התשובה שמצד בחי' יחידה הרי זה פועל גם על כחותיו הגלויים, שזהו פירוש צעקה מלשון אסיפה⁵³ (שהו"ע הציבור), והיינו שע"י צעקת הלב שנוגע לעצם נשמתו ממש, אזי הוא צובר ואוסף את כל כחות נפשו והמחשבה דיבור ומעשה מכל מקומות פזוריהם שנתפזרו במשך השנה בעניני העולם ובעניני הגוף ונה"ב, וגם בעניני הנשמה כמו שהיא למטה שאינם בערך לגבי הנשמה כמו שהיא למעלה כנ"ל. ועי"ז שפועל בעבודתו ענין יחיד וציבור, היינו שהתשובה הוא בבחי' יחידה שבנפש, ועי"ז הוא צובר ואוסף את כל כחות נפשו כנ"ל, אזי גם ההמשכה מלמעלה היא באופן כזה, שנמשך מבחי' יחיד, ומצד בחי' יחיד שלמעלה נעשה ציבור, מלשון צבורין, והיינו שמצד העצמות נעשה התכללות כל הקוין, שזהו"ע וישם לך שלום. וכיון שההמשכה היא מצד העצמות, לכן ההמשכה היא גם בגשמיות, שנמשך לו שנה טובה ומתוקה בכל המצטרך לו, בטוב הנראה והנגלה.

(52) ראה לקו"ת תבוא מג, סע"ד. וראה בלקו"ש ח"ד ע' 145 הערה 16.
כנה אריאל (פרשתנו מד, ב) — הועתק (53) ראה ב"ר פפ"ד, א ובמת"כ שם.